

Připomínky České znalecké komory, z.s. k návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech

---

Česká znalecká komora, z.s. uplatňuje zásadní připomínku k předloženému návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, včetně návrhu jeho prováděcích předpisů.

Zásadním problémem předloženého návrhu zákona je, že nepřináší již desítky let očekávanou a žádoucí změnu koncepce v oblasti znalecké činnosti. Autoři zvolili pohodlnější, ale bezvýhodnou cestu, která navazuje na socialistické experimenty konce 50. a 60. let minulého století, jejichž účelem byly restriktce vůči znalcům, které dále rozvíjí v některých případech až absurdním způsobem, a ve stejném duchu.

I.

Zákon z roku 1959, zavedené změny a anomálie

Hlavní cíl zákona

Hlavním cílem zákona č. 47/1959 Sb., o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků (účinnost od 1. září 1959) bylo „vymýcení soukromopodnikatelských způsobů při provádění znaleckých a tlumočnických úkonů.“

Výkon znalecké činnosti

Aby nedocházelo k vytváření „nových kast soudních či jiných znalců se soukromopodnikatelským charakterem“, znalcem mohl být v zásadě jen pracovník některého orgánu státní správy nebo organizace socialistického sektoru (vědecké a výzkumné ústavy, zařízení, podniky a jiné útvary), který vykonával znalecké úkony jako součást svých pracovních povinností.

V tomto zákoně má původ ustanovení, že ve výjimečných, zvláště obtížných případech, vyžadujících zvláštního vědeckého zkoumání mohou státní orgány nebo státní ústavy podat posudek nebo přezkoumat posudek podaný znalcem. Jedná se hned o dvě anomálie:

- do té doby mohly být znalci pouze fyzické osoby¹
- zavádí se pojem „zvláštní vědecké zkoumání“.

---

¹ Poznámka: Pokud pomineme pouze dílčí ustanovení o veřejnoprávních institucích, které měly plnit úkoly soudních znalců (např. Národní banka československá ve věcech padělání peněz).

Obsah znalecké činnosti

Pokud se vrátíme k podstatě znalecké činnosti, tak znalci jsou ustanovováni v případech, kdy rozhodnutí závisí na posouzení odborných skutečností (příčemž odborné vyjádření není pro složitost posuzované otázky dostačující).

O tom, že ve znalecké činnosti se jedná především o specializaci, nikoliv o vědeckou činnost, svědčí např. ust. § 3 odst. 2 vládního nařízení č. 192/1923 Sb., kterým se upravují poplatky soudních lékařů a zvěrolékařů v řízení trestním a v řízení nesporném, kde se uvádí: „Povolá-li soud proto, že správné posouzení případu vyžaduje zvláštních odborných znalostí, znalce, méně než vědecky nebo prakticky obírá se jen oním zvláštním oborem vědy (specialista), ...“. Obsahem znalecké činnosti tedy nemá být vědecké, nýbrž odborné posouzení.

Vedení seznamu

V zákoně z roku 1959 má původ také vedení seznamu orgánů a organizací povinných označovat své pracovníky k provedení znaleckých úkonů ministerstvem spravedlnosti. Do té doby seznamy znalců vedly krajské soudy pro všechny soudy svého obvodu.

Výplata znalecké odměny

Na rozdíl od předchozích předpisů, odměna za znalecký úkon a přiznaná náhrada hotových výdajů se vyplatila orgánu nebo organizaci, která pracovníka pro znalecký úkon označila.

Organizace nemohla podle platných mzdových a finančních předpisů použít částek, které jí byly vyplaceny za znalecké úkony, k odměnění svého pracovníka za znalecký úkon. Proto se dávala možnost, aby prováděcí předpisy stanovily, za jakých podmínek mohl orgán nebo organizace poskytnout svému pracovníku za znalecký úkon odměnu. Šlo hlavně o odměnu za práci přes čas a za mimořádné pracovní zásluhy.

Výše odměny za znalecký úkon

Předstupněm zákona z roku 1959, resp. jeho vyhlášky č. 193/1959 Ú.l., k provedení zákona o úpravě právních znalců a tlumočnicků, byla vyhláška č. 234/1957 Ú.l., kterou se stanoví sazby odměn stálých přísežných znalců a tlumočnicků.

S účinností od 1. ledna 1958 činila odměna za znalecký úkon podle stupně jeho obtížnosti za jednu hodinu skutečně vykonané práce potřebné k provedení úkonu

- ve stupni I. bylo-li třeba k provedení úkonu odborných znalostí a zkušeností, získaných trvalým zaměstnáním v příslušném oboru, nejvýše ... **Kčs 10,- (do té doby Kčs 50,-)**
- ve stupni II. bylo-li třeba k provedení úkonu odborných znalostí a zkušeností, získaných vyšší teoretickou přípravou a trvalým zaměstnáním v příslušném oboru, nejvýše ... **Kčs 16,- (do té doby Kčs 100,-)**
- ve stupni III. bylo-li třeba k provedení úkonu nezbytné zvláštní vědecké kvalifikace, nejvýše ... **Kčs 20,- (do té doby Kčs 150,-).**

Zvýšení znalecké odměny

Do roku 1958 platilo ustanovení:

„Činí-li okolnosti případu znalecký úkon mimořádně obtížným, odměna se přiměřeně zvýší, nikoliv však nad dvojnásobek sazby.“

Nové podmínky učinily zvýšení znalecké odměny prakticky nedostupné:

„Pokud činily okolnosti případu znalecký úkon mimořádně obtížným, mohla být ve výjimečných a zvláště odůvodněných případech odměna ve III. stupni přiměřeně zvýšena, nejvýše však o 20%.“

Dozor a kárná moc

Zákonem č. 167/1949 Sb., o stálých přísežných znalcích a tlumočnících byl znalec podroben dozoru a kárné moci krajského soudu, kterým byl ustanoven. Kárnými tresty byla výstraha, písemné pokárání, pokuta do 50. 000 Kčs a zbavení úřadu.

Podle zákona z roku 1959 ústřední úřady a orgány měli zajistit obecnou úpravou, aby znalecké úkony byly v oboru jejich působnosti prováděny urychleně a kvalitně. Za znalecký úkon odpovídal znalec. Dozor a kárná moc chyběly.

Nerentabilní činnost pro socialistické organizace i jejich zaměstnance

Organizace se stavěly k zajišťování znalecké činnosti někdy i negativně, neboť tato činnost s plněním jejich vlastních úkolů funkčně nesouvisela a nebyla pro ně dostatečně rentabilní. Znalci nebyli vůbec nebo jen minimálně hmotně zainteresováni na posudkové činnosti. Žádné zvláštní stimuly, pokud šlo o kvalitu a včasnost podání posudků, neexistovaly.

Důsledky

Důsledkem snahy o „vymýcení soukromopodnikatelských způsobů při provádění znaleckých úkonů“ přenesením výběru znalců ze soudů na orgány státní správy a organizace socialistického sektoru, které nevěnovaly potřebnou péči a pozornost výběru znalců a jejich činnosti, bylo

- stálé střídání osob, které podávaly znalecké posudky
- oslabení osobní odpovědnosti znalců za provedení posudku
- pokles kvality většiny znaleckých posudků
- závady ve správnosti zjištění skutkového stavu
- značné průtahy
- závady v hospodárnosti řízení.

II. Zákon z roku 1967

Deklarovaným cílem zákona bylo zajištění řádného výkonu znalecké a tlumočnické činnosti. Základem nové organizace znalecké činnosti se stal určitý okruh znalců jmenovaných předepsaným způsobem a zapsaných v seznamech, které vedly a vedou krajské soudy jako orgány státní správy soudů.

Současně však byly převzaty tři hlavní tendence (anomálie), které sledovala úprava z roku 1959, a to potlačení soukromopodnikatelských způsobů výkonu znalecké činnosti, omezení výše znaleckých odměn (uplatnění socialistické zásady odměňování), a zapojení socialistických organizací do výkonu znalecké činnosti.

Nově byly do organizační struktury navíc začleněny vědecké ústavy a odborná pracoviště. Postupem času k nim přibýly znalecké ústavy soukromého práva.

I když se zákon na straně jedné vracel k individuální odpovědnosti znalců, na straně druhé to nebylo dogma, neboť za ústavní posudek byla svěřena odpovědnost ústavu jako organizaci (tedy nikoliv posudek jednotlivého pracovníka ústavu nebo kolektivní posudek více znalců). Navíc, až do nabytí účinnosti novely č. 444/2011 Sb. od 1. ledna 2012, byly státní orgány povinny vyžadovat znalecké posudky především od ústavů či jiných pracovišť specializovaných na znaleckou činnost.

Původně byla znalecká agenda pouze v působnosti krajských soudů. Tím, že byly zákonem z roku 1959 do struktury začleněny státní orgány a socialistické organizace, agenda přešla na ministerstvo. Potvrzením správnosti této tendence zákonem z roku 1967 zůstala agenda právnických osob, které vykonávaly znaleckou činnost, i nadále na ministerstvu spravedlnosti.

Znalecké odměny

Zákon z roku 1967 a jeho prováděcí vyhláška v odměňování navázaly na předpisy z roku 1959, a to i přesto, že v rámci projednávání zákona byla známa nerentabilita výše znaleckých odměn. Důvod je zřejmý. I nadále mezi prioritami zůstalo potlačení soukromopodnikatelských způsobů výkonu znalecké činnosti, aby „znalecké činnosti nemohlo být zneužíváno k získávání příjmů neodpovídajících společenským zásluhám.“

Jak bylo konstatováno v důvodové zprávě k tomuto zákonu: „Socialistickou zásadu odměňování podle práce, jejího množství a společenského významu promítá návrh zákona důsledně i do oblasti znalecké a tlumočnické činnosti.“

Koncem 60. let byli znalci většinou zaměstnanci, a tak znalecká odměna představovala pouze „přilepšení“ k platu, nikoliv zdroj obživy. Státním orgánům a socialistickým organizacím byla ztrátovost hrazena ze státního rozpočtu.

V prováděcí vyhlášce zůstala fakticky stejná formulace z roku 1959, která se týkala možnosti (ve skutečnosti nemožnosti) zvýšení znalecké odměny. Změnilo se pouze to, že možnost zvýšení odměny se týkala všech stupňů, tedy nejen znalců s vědeckou kvalifikací.

Formulace z roku 1959:

„Činí-li okolnosti případu znalecký úkon mimořádně obtížným, může být ve výjimečných a zvláště odůvodněných případech odměna ve stupni III přiměřeně zvýšena, nejvýše však o 20%.“

Formulace z roku 1967 (stále platná):

„Je-li znalecký posudek vzhledem k okolnostem případu mimořádně obtížný, může být ve zvláště odůvodněných případech odměna výjimečně přiměřeně zvýšena až o 20%.“

Nerovné podmínky k výkonu znalecké činnosti

Ve výsledku vznikly čtyři typy subjektů, které vykonávají znaleckou činnost, a mají přímo ze zákona dané nerovné podmínky pro výkon své činnosti:

- znalecké ústavy, které jsou osobami veřejného práva
- znalecké ústavy, které jsou osobami soukromého práva
- znalci, kteří vykonávají znaleckou činnost jako zaměstnanci
- znalci, kteří vykonávají znaleckou činnost jako osoby samostatně výdělečně činné.

Znalecké ústavy, které jsou osobami veřejného práva

Znalecký posudek je zadáván právnické osobě. Odpovědnost za zpracování znaleckého posudku má znalecký ústav jako instituce. Nárok na znaleckou odměnu přísluší přímo znaleckému ústavu, nikoliv zaměstnancům, kteří posudek zpracovali. Ustanovení § 23 odst. 2 zákona umožňuje ústavu, aby v souladu s pracovněprávními předpisy poskytl pracovníku, popř. pracovníkům, kteří na posudku pracovali, odměnu odpovídající vykonané práci, jinak nehonorované. Náklady na vypracování znaleckého posudku (kromě hotových výdajů), které přesahují inkasovanou znaleckou odměnu, jdou na úkor hlavní činnosti těchto osob veřejného práva, která je financována ze státního rozpočtu.

K datu 21.07.2015 bylo celkem 185 znaleckých ústavů – osob veřejného práva.

Znalecké ústavy, které jsou osobami soukromého práva

Zákonná úprava je stejná, avšak u těchto znaleckých ústavů nedochází ke skrytému financování ze státního rozpočtu. Ztrátovost musí tyto znalecké ústavy pokrýt ze svých zdrojů.

K datu 21.07.2015 bylo celkem 131 znaleckých ústavů – osob soukromého práva.

Znalci, kteří vykonávají znaleckou činnost jako zaměstnanci

Toto je jediná skupina znalců, která může i při vyhláškových sazbách docílovat, byť malého, ale přece jen zisku.

Podle § 14 zákona o znalcích a tlumočnících, je-li toho k podání posudku třeba, je znalec oprávněn používat přístrojů, jiných zařízení a materiálů organizace, u níž pracuje; ve výjimečných případech, jestliže to je k podání posudku nezbytné, je povinna též jiná organizace, která má potřebné přístroje, zařízení a materiály, umožnit znalci na jeho žádost jejich použití (tuto povinnost nemá organizace, jejíž zařízení plní zvláštní úkoly ve veřejném zájmu).

Organizace má vůči znalci nárok na náhradu nákladů, které jí použitím přístrojů, jiných zařízení a materiálů vznikly.

Podle stále aktuálního znění prováděcí vyhlášky k zákonu o znalcích a tlumočnících, nemá-li organizace, u níž znalec je v pracovním poměru, přístroje, jiná zařízení a materiály, jichž je nezbytně třeba k provedení znaleckého úkonu, je povinna vydat o tom znalci potvrzení, na jehož podkladě požádá znalec jinou organizaci o potřebnou pomoc v rozsahu stanoveném zákonem.

Jestliže by organizace odepřela umožnit znalci použití příslušných prostředků, může znalec požádat předsedu krajského soudu, v jehož seznamu je znalec zapsán, o pomoc. Předseda krajského soudu projedná věc přímo s touto organizací. Jestliže by se touto cestou nedosáhlo nápravy, obrátí se předseda krajského soudu o pomoc na orgán nadřízený organizaci a v případě potřeby projedná ministerstvo spravedlnosti rozpor s příslušným ústředním orgánem.

Znalec má nárok na poskytnutí zálohy na náhradu nákladů organizaci, které jí vznikly použitím přístrojů, jiných zařízení a materiálů.

Náklady, které znalec uhradil organizaci za použití jejich prostředků, uplatní v rámci nákladů, které vznikly podáním posudku. Znalecká odměna je pak jeho odměnou.

Náklady na zpracování znaleckého posudku tedy nejsou součástí znalecké odměny.

Znalci, kteří vykonávají znaleckou činnost jako osoby samostatně výdělečně činné

Vzhledem k tomu, že jednou z charakteristik právního vztahu je, že se jedná o právní vztah dvou nebo více subjektů práva, znalec jako osoba samostatně výdělečně činná nemůže sama sobě fakturovat náhradu nákladů, které jí použitím vlastních přístrojů, jiných zařízení a materiálů vznikly v souvislosti se zpracováním znaleckého posudku. Veškeré tyto náklady a režijní náklady jsou tak součástí znalecké odměny. Nárok na poskytnutí zálohy na znaleckou odměnu není.

Ztrátu, která znalci vzniká v souvislosti se zpracováním znaleckých posudků za vyhláškové sazby, musí znalec pokrýt ze svých zdrojů.

III.

Návrh zákona

o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech

Také předložený návrh nového zákona potvrzuje hlavní tendence úpravy z roku 1959, které byly převzaty stávajícím zákonem z roku 1967: znevýhodnění subjektů soukromého práva, socialistické zásady odměňování a privilegované zapojení subjektů veřejného práva do výkonu znalecké činnosti.

Strukturu subjektů vykonávajících znaleckou činnost by měly i nadále tvořit fyzické i právnické osoby veřejného i soukromého práva.

Působnost

Působnost ministerstva spravedlnosti, která vznikla v roce 1959 vůči právníkům osobám, má zůstat zachována. Její opodstatněnost však není dána. Znalci byli tradičně v působnosti krajských soudů. Pokud chápeme znalce (míněno fyzickou nebo právnickou osobu) jako institut důkazního práva, pak je důvodnost výhradní kompetence krajských soudů při výběru i kontrolách znalců zcela zřejmá.

Znalecké ústavy

Označení „znalecký ústav“ návrh zákona přiznává pouze právníkům osobám veřejného práva. Tyto znalecké ústavy by měly zpracovávat znalecké posudky „ve zvlášť obtížných případech vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení“, tedy případech poprvé do zákona zavedených v roce 1959. Znalecká činnost je však tradičně o odbornosti – specializaci, nikoliv o vědeckém zkoumání. Synonymem znaleckého posudku může být expertíza, ale nikoliv vědecká práce.

Na tomto místě je vhodné zmínit slova prof. JUDr. Jana Musila, CSc., soudce Ústavního soudu ČR:

„Např. renomé odborníka získané v akademickém prostředí se zakládá na specifických předpokladech (vědecké hodnosti, citační indexy, pedagogické výkony, schopnost teoretické abstrakce), které nemusí mít valný význam pro kvalitu praktické aplikace poznatků vědy v jedinečných případech, kterou provádí znalec. Proto se např. v lékařské literatuře klade otázka, zda „je lepším znalcem pracovník výzkumného ústavu nebo kliniky?“, na niž se odpovídá tak, že oba mohou být stejně dobří nebo stejně špatní.“

„Lze uzavřít tak, že posouzení stupně odborné kvalifikace toliko podle formálních hledisek nepostačuje k závěru o věrohodnosti nebo nevěrohodnosti znaleckého posudku. Vždy je třeba navíc zohlednit objektivní vlastnosti znaleckého posudku, jeho odůvodněnost, přesvědčivost, úplnost a bezrozpornost.“

Odborná způsobilost znaleckých ústavů

Pro vymezení představy o fungování znaleckých ústavů je opět nejpříhodnější citovat profesora Musila², přičemž jeho charakteristika se vztahuje na znalecké ústavy veřejného i soukromého práva:

„U obou typů znaleckých ústavů se apriorně předpokládá jejich mimořádně kvalitní odborná úroveň, skýtající záruky vysoké věrohodnosti znaleckých posudků. To by mělo být garantováno přísnými požadavky, kladenými na personál a vybavení, jako jsou laboratoře, moderní přístrojová technika, dobré informační zabezpečení (knihovny, počítačové databáze), výpočetní, dokumentační a komunikační prostředky, logistické vybavení, archivace materiálů za účelem následné kontroly apod. Protože jde o kolektivní instituce, měla by být jejich pojmovým znakem týmová práce, náležitá vedení a kontrola, ověřování výsledků, probíhající diskuse a oponentura a další kontrolní mechanismy, obvyklé ve vědeckém světě. Udržování vysokého standardu těchto institucí vyžaduje permanentní zvyšování kvalifikace pracovníků, výměnu vědeckých informací uvnitř i navenek institucí, publikační činnost, účast na vědeckých aktivitách (kongresy, konference), mezinárodní kontakty.“

V prudkém kontrastu s touto představou jsou nároky kladené návrhem zákona na odbornost znaleckých ústavů, neboť je požadováno vykonávání vědeckovýzkumné činnosti v příslušném oboru a odvětví a případně specializaci alespoň po dobu 3 (!) let bezprostředně předcházejících dni podání žádosti o zápis do seznamu, a to na úrovni zaručující vysokou odbornou kvalitu znalecké činnosti. K tomu je dána možnost organizačním složkám státu, aby svou odbornou způsobilost k výkonu znalecké činnosti prokázaly i jiným způsobem (!). Takže oproti „běžnému“ znalci, který musí mj. splňovat podmínku minimálně 10leté odborné praxe, u těch nejsložitějších znaleckých posudků bude pro odborné posouzení postačující 3 roky vědeckovýzkumné činnosti či zcela bezkriteriální „prokázání jiným způsobem“.

Nerovné podmínky k výkonu znalecké činnosti

- Označení znalecký ústav návrh zákona přiznává pouze právnickým osobám veřejného práva. Právnické osoby soukromého práva by se měly stát znaleckými kancelářemi.
- Znalci v pracovněprávním nebo obdobném vztahu ke znaleckému ústavu má být umožněno vykonávat znaleckou činnost rovněž samostatně, nebo jako zaměstnanec, společník nebo člen znalecké kanceláře. Naproti tomu, znalec může být zaměstnancem, společníkem nebo členem pouze jedné znalecké kanceláře; takový znalec není oprávněn vykonávat současně znaleckou činnost samostatně.
- Navrhovaná úprava nepožaduje, aby ve znaleckém ústavu vykonávali znaleckou činnost znalci. Pro výkon činnosti znalecké kanceláře je podmínka aspoň jednoho znalce.

---

² zdroj: Prof. JUDr. Jan Musil, CSc.: Hodnocení znaleckého posudku. (<http://www.mvcr.cz/clanek/hodnoceni-znaleckeho-posudku.aspx>)

- K prokázání odbornosti znaleckého ústavu bude dostačovat vědeckovýzkumná činnost v příslušném oboru a odvětví a případně specializaci alespoň po dobu minimálně 3 let bezprostředně předcházející podání žádosti o zápis. Naproti tomu, znalecké kanceláře mají být oprávněny vykonávat znaleckou činnost prostřednictvím alespoň jednoho znalce oprávněného k výkonu znalecké činnosti ve stejném oboru a odvětví a případně specializaci jako znalecká kancelář. Odborná způsobilost znalce zahrnuje vysokoškolské vzdělání odpovídajícího směru zaměřené na dané odvětví nejméně magisterského stupně, absolvování postgraduálního specializačního studia v rozsahu minimálně 4 semestry nebo doktorského studijního programu zaměřeného na dané odvětví, je-li takové studium zavedeno, a minimálně 10 let odborné praxe odpovídající dané specializaci po ukončení vysokoškolského studia bezprostředně předcházející podání žádosti o jmenování.
- Zákonná povinnost pojištění pro případ odpovědnosti za újmu způsobenou v souvislosti s výkonem znalecké činnosti je definována pouze pro znalce a znalecké kanceláře. Navíc by měli znalci nést odpovědnost za škodu způsobenou v souvislosti s výkonem znalecké činnosti také konzultantem nebo jinou pomocnou osobu. Naproti tomu, u znaleckých ústavů žádná zákonná povinnost pojištění není.
- Znalci i znalecké kanceláře mají nést individuální odpovědnost. Naproti tomu, znalecké ústavy mají jít odpovědnost pouze kolektivní.
- Veřejná evidence znaleckých posudků se má týkat pouze znaleckých posudků zpracovaných znalci, nemá se týkat evidence znaleckých kanceláří ani znaleckých ústavů.
- Neoprávněné zasahování státu do soukromoprávních vztahů je primárně namířeno proti znalcům. Na znalecké kanceláře a znalecké ústavy má dopadat pouze „přiměřeně“.
- Vyhláška přiznává znaleckým ústavům daleko vyšší hodinovou odměnu nežli znalcům. Možná je to ze stejného důvodu jako na konci 50. let minulého století - „aby zde nehrozilo nebezpečí, že by se vytvořily nové kasty soudních či jiných znalců se soukromopodnikatelským charakterem“.

Ač je to s podivem, český stát se dosud nedistancoval od své restriktivní politiky, kterou začal uplatňovat v druhé polovině 50. let minulého století vůči znalcům (a v současnosti i znaleckým ústavům) se soukromopodnikatelským charakterem.

IV. Připomínky k jednotlivým ustanovením

1. Nezávislost při výkonu znalecké činnosti

Přestože součástí slibu znalce je jeho nezávislost, není součástí definice řádného výkonu znalecké činnosti. Také Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES o službách na vnitřním trhu zmiňuje povinnost zabezpečení nezávislosti a nestrannosti nutné pro vykonávání některých činností (viz Článek 24).

2. Slib znalce

Ve formulaci chybí „svědomí“. Výkon funkce podle svého nejlepšího vědomí a svědomí je standardní součástí slibů v českém právu (např. slib poslanců, senátorů, prezidenta republiky, soudců atd.).

3. Odpovědnost za vedení informačního systému

Definování odpovědnosti za škody vzniklé z případných chyb při vedení seznamu znalců v návrhu zákona chybí. Např. v sousedním Rakousku je přímo definována v zákoně.

4. Pojištění znalců

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES o službách na vnitřním trhu v Článku 23 definuje „pojištění profesní odpovědnosti“ jako „pojištění uzavřené poskytovatelem ohledně možných závazků vůči příjemcům a případně vůči třetím stranám, jež vznikají při poskytování služby“, tedy nikoliv „v souvislosti s poskytováním služby“, jak je uvedeno v návrhu zákona.

5. Prodloužení lhůty pro podání znaleckého posudku

Posouzení možnosti opakovaného prodloužení lhůty pro podání znaleckého posudku by měla být plně v kompetenci zadavatele, který zná konkrétní okolnosti, a nikoliv striktně vyloučena zákonem.

6. Náležitosti znaleckého posudku

Definování jednotlivých náležitostí znaleckého posudku by bylo být obsahem znaleckých standardů, a nikoliv zákona.

Náležitosti znaleckého posudku by měly být standardní, stejně jako jejich řazení. Kapitole „Posudek“ předchází kapitola „Nález“ (nikoliv naopak, jak je uvedeno

v návrhu zákona), a v případě ocenění také „Výčet metod ocenění“ a „Zdůvodnění použitých metod“. Mezi kapitolou „Posudek“ a kapitolou „Závěr“ bývá zařazena „Rekapitulace“, avšak nikoliv „Odůvodnění“. Na konci kapitoly „Závěr“, která obsahuje výrok, jsou standardně připojeny podpis, razítko a znalecká doložka (tedy nikoliv na konci příloh, jak je uvedeno v návrhu zákona).

Je třeba připomenout, že všechny znalecké posudky nemusí mít přílohy. Formulace týkající se příloh, která je uvedená v návrhu zákona, je nejednoznačná a v případě potřeby účelového napadení znaleckého posudku dává prostor k fabulacím na téma zajištění přezkoumatelnosti znaleckého posudku.

7. Evidence znaleckých posudků

Navrhovaná elektronická podoba vedení znaleckých deníků je značně nestandardní, vyžadovala by další neodůvodněné náklady, narušuje důvěrnost informací vyplývající z uzavřených smluv o dílo, porušuje povinnost znalce zachovávat mlčenlivost a není nijak ošetřena odpovědnost za škody vzniklé únikem informací z databáze. Jen příkladem: znalecké posudky bývají zpracovávány také pro policii v průběhu přípravného řízení. Poskytnutí těchto informací znalcem do elektronické databáze s přístupem mnoha osob a s neošetřenou možností úniku informací je kontraproduktivní. Proto je navrhováno zůstat u osvědčené praxe vedení papírových znaleckých deníků, do kterých má právo kdykoliv nahlédnout soud, který znalece jmenoval.

8. Výkon dohledu

Obsah výkonu dohledu tak, jak je formulován v návrhu zákona, je zcela absurdní. Účelem dohledu má být zajištění žádoucího fungování, nikoliv samoučelného a nesmyslného zahlcení skupiny vybraných hodnotitelů.

Obsahem by mělo být prověření, zda znalec i nadále splňuje podmínku odborné způsobilosti, tzn. zda se průběžně vzdělává, má znalosti nejdůležitějších předpisů procesních a znaleckých, zda má schopnost zpracovat kompaktní a srozumitelný posudek a disponuje rétorickými schopnostmi a schopností ve srozumitelné formě reagovat na otázky, týkající se jeho oboru, odvětví a specializace. Rozsah prověření by měl zohledňovat také hodnocení ze strany orgánů veřejné moci, pro které znalec v minulém období zpracovával znalecké posudky.

Obdobnému prověření by měly podléhat také další subjekty oprávněné k výkonu znalecké činnosti.

9. Výše znalecké odměny

Stanovení pevných sazeb znaleckých odměn bývá odůvodňováno účelem kontroly nákladů za využívání znaleckých služeb, a to buď s ohledem na veřejné finance, anebo snahu zajistit, aby právní řízení byla dostupná pro občany. Použití sazeb bývá chápáno jako „opodstatněné naléhavým důvodem obecného zájmu“, jako je zabezpečení řádného fungování justice.

Argument veřejných financí

- výdaje státu na úředníky v přenesené působnosti

V roce 2009 zpracovala Národohospodářská fakulta Vysoké školy ekonomické v Praze pro Ministerstvo financí ČR Závěrečnou zprávu výzkumného úkolu: „Analýza financování výkonu státní správy a samosprávy územních samosprávných celků, která poskytne relevantní množství dat pro přípravu nového zákona o rozpočtovém určení daní.“

V rámci této obsáhlé zprávy byl zpracován také přehled výdajů spojených s výkonem přenesené působnosti v jednotlivých krajích v roce 2007. Celkové výdaje na 1 úvazek úředníka v přenesené působnosti představují roční výdaje.

Ministerstvo vnitra ČR v roce 2007 vydalo materiál „Metodika stanovení plánovaných nákladů na výkon státní správy“. Podle této metodiky jeden úředník odpracuje 1 600 až 1 800 hodin / rok. S využitím této informace pak lze vyčíslit hodinové výdaje na 1 úvazek úředníka v přenesené působnosti.

Vzhledem k tomu, že údaje se týkají roku 2007, v poslední části následující tabulky byl proveden inflační přepočet do roku 2016 s tím, že pro rok 2016 byl použit inflační cíl ČNB ve výši 2%.

2007	Mzdové výdaje na 1 úvazek úředníka v PP	Neinvestiční nákupy na 1 úvazek úředníka v PP	Neinvestiční transfery na 1 úvazek úředníka v PP	Investiční nákupy na 1 úvazek úředníka v PP	Celkové výdaje na 1 úvazek úředníka v PP	Hodinové výdaje na 1 úvazek úředníka v PP (1 600 hodin/rok)	Hodinové výdaje na 1 úvazek úředníka v PP (1 800 hodin/rok)	Inflační přepočet do roku 2016 (1 600 hodin/rok)	Inflační přepočet do roku 2016 (1 800 hodin/rok)
StČ	509 128	259 979	1 075	58 144	828 325	518	460	619	550
Jihočeský	432 449	141 681	3 245	10 622	587 997	367	327	439	391
Plzeňský	415 719	147 156	93	25 972	588 940	368	327	440	391
Karlovarský	434 462	215 463	32	30 294	680 251	425	378	508	452
Ústecký	399 715	142 674	78 065	28 730	649 184	406	361	486	431
Liberecký	367 429	188 991	22 331	87 315	666 066	416	370	497	442
Královéhradecký	408 249	210 168	160	35 112	653 688	409	363	489	434
Pardubický	461 124	184 467	685	31 766	678 042	424	377	507	451
Vysočina	509 361	140 261	36	27 591	677 250	423	376	505	449
Jihomoravský	400 434	140 134	84	12 570	553 222	346	307	413	367
Olomoucký	413 457	223 203	88 958	15 345	740 963	463	412	553	493
Zlínský	432 671	192 908	133	28 482	654 193	409	363	489	434
Moravskoslezský	392 302	94 813	82	39 032	526 228	329	292	393	349
Průměr*	428 962	175 531	14 998	33 152	652 642*	408	363	488	434
Směrodatná odchylka	42 451	45 464	31 084	20 369	79 044				

zdroj: vlastní výpočet hodinových výdajů na základě dat poskytnutých MF, MV a kraji

(v Kč)

* Při použití metody váženého průměru, kdy vahami by byl počet úvazků v oblasti přenesené působnosti v jednotlivých krajích a základnou celkový počet úvazků v přenesené působnosti, by průměrné výdaje poklesly na cca 650 673,- Kč.

Jak je zřejmé z výše uvedených údajů, inflačním přepočtem nákladů roku 2007 na rok 2016 se hodinové výdaje státního rozpočtu na jeden úvazek úředníka průměrně pohybují podle počtu odpracovaných hodin v rozsahu 434 Kč až 488 Kč.

Hodinové sazby znaleckých odměn jsou v rozmezí 100,- Kč až 350,- Kč. Pokud bychom chtěli provést korektnější srovnání, museli bychom srovnávat pouze úředníky, kteří splňují stejné či obdobné nároky na vzdělání a praxi. Mezi předpoklady pro jmenování znalce, např. v oboru ekonomika, mj. patří získání vysokoškolského ekonomického vzdělání v inženýrském studijním programu, absolvování postgraduálního specializačního studia v rozsahu minimálně 4 semestry a minimálně 10 let odborné praxe zaměřené na podnikovou ekonomiku po ukončení vysokoškolského studia. Takové nároky jistě většina úředníků, jejichž platy jsou předmětem srovnání, nesplňuje.

Argument nároků znaleckých odměn na veřejné finance, s odkazem na hodinové náklady na úředníky, tedy neobstojí.

- hospodaření ministerstev

Dalším z častých argumentů proti zvýšení nepřiměřeně nízkých znaleckých odměn je, že chybí rozpočtované prostředky na znalecké posudky.

V červnu 2014 Ministerstvo financí ČR zveřejnilo svou „Prověrku hospodaření“, která byla provedena u rezortů ministerstva financí, ministerstva dopravy, ministerstva pro místní rozvoj, ministerstva spravedlnosti, ministerstva životního prostředí a ministerstva obrany.

Cílem této prověrky hospodaření bylo identifikovat obchodní vztahy, vzhledem k absenci reálné soutěže v přiměřeném čase. Hodnocena byla data za roky 2011, 2012 a 2013.

Bylo analyzováno 86 zpráv Nejvyššího kontrolního úřadu, které se týkaly zúčastněných rezortů za období 2011 až 2014. Nejvyšší kontrolní úřad identifikoval 11 případů porušení rozpočtové kázně v celkové výši 21,4 mld. Kč. Nejčastější pochybení se týkala zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách. Jednalo se o 44 % případů v celkové výši 18,8 mld. Kč (90 % celkového objemu).

Ministerstvo financí celkově identifikovalo 1 207 rizikových obchodních případů s objemem 16 mld. Kč, tj. 5% celkového objemu faktur.

Je zřejmé, že za předpokladu přístupu řádného hospodáře ze strany ministerstev, lze najít finanční prostředky i pro několikanásobné zvýšení znaleckých odměn.

Argument dostupnosti pro občany

Pokud posuzujeme dostupnost služeb soudních znalců pro občany, pak je třeba provést srovnání s advokátním tarifem, notářským tarifem a náklady na mediátory.

Vzhledem k tomu, že odměna notáře jako soudního komisaře je odvozena od ceny obvyklé majetku a sazba mimosmluvní odměny advokáta za jeden úkon právní služby je odvozena z tarifní hodnoty, porovnání hodinových sazeb provést není možné.

Lze se zmínit jen o náhradách za promeškaný čas:

- advokátu náleží náhrada za čas promeškaný v souvislosti s poskytnutím právní služby ve výši 100 Kč za každou i jen započatou půlhodinu (tzn. 200 Kč za hodinu)
- náhrada za promeškaný čas notáře činí 50 Kč za každou započatou čtvrt hodinu (tzn. 200 Kč za hodinu).

V případě mediátorů je za první setkání s mediátorem hodinová sazba 400,- Kč. Při dalších setkáních je odměna smluvní, přičemž sazby se obvykle pohybují v rozmezí 800,- Kč až 2 000,- Kč za 1 hodinu mediačního jednání, kdy mediační setkání bývají v rozsahu tří hodin. I v případě komplikovanějších sporů a nutnosti více mediačních sezení se náklady za mediaci nedostanou ani na polovinu nákladů za advokáta.

Když porovnáme hodinovou sazbu znalce za výkon vysoce odborné činnosti v rozmezí 100 Kč až 350 Kč, se sazbou ve výši 200 Kč za hodinu pouze za promeškaný čas (nikoliv výkon činnosti) advokáta či notáře, nebo finančními nároky na mediaci, je zřejmé, že ani dostupností znaleckých služeb pro občany argumentovat nelze.

Základní charakteristika služby

V rozsudku Soudního dvora ve spojené věci C-372/09 a C-373/09 se uvádí: „z ustálené judikatury vyplývá, že základní charakteristika úplaty spočívá v tom, že tvoří přiměřený zisk za danou službu a je zpravidla sjednána mezi poskytovatelem a příjemcem služby (viz zejména rozsudky ze dne 22. května 2003, Freskot, C-355/00, Recueil, s. I-5263, body 54 a 55, jakož i ze dne 17. listopadu 2009, Presidente del Consiglio dei Ministri, C-169/08, Sb. rozh. I-10821, bod 23 a citovaná judikatura).

Pouhá skutečnost, že je stanovena úplata, jak je tomu ve Francii pro soudní znalce podle tarifu vydaného v rámci výkonu veřejné moci, je tedy irelevantní pro kvalifikaci poskytování služeb prací, jejichž výkon je znalcům zadán (viz analogicky rozsudek ze dne 12. července 2001, Smits a Peerbooms, C-157/99, Recueil, s. I-5473, bod 56).“

Tarif vydaný v rámci výkonu veřejné moci musí splňovat základní charakteristiku úplaty v tom, že tvoří přiměřený zisk za danou službu.

Jak je uvedeno v předchozím textu, znalci v zaměstnanecké pozici jsou jedinou skupinou znalců, kteří vůbec mohou dosáhnout, byť minimálního, ale zisku.

Z analýz nákladů znalců a znaleckých ústavů, které byly prováděny v roce 2011, vyplynulo, že minimální (nikoliv obvyklé) hodinové náklady představují 700,- Kč.

V Nálezu Ústavního soudu č. 167 z 23. května 2000 se uvádí: „Státní (veřejná) regulace, a to vycházejíc ze zohlednění důležitých faktorů (v dané oblasti výše vybraného pojistného, výše nákladů při poskytování zdravotní péče atd.), musí při stanovení ceny zohlednit i možnost tvorby zisku.“

V Nálezu Ústavního soudu Pl. ÚS 13/14 se uvádí: „... nicméně z ústavně zaručeného práva podnikat zdaleka neplyne „právo na zisk“, nýbrž stát je „pouze“ povinen vytvářet takové podmínky, které umožní jednotlivcům reálně usilovat o jeho dosažení.“ (viz bod 28).

Je zřejmé, že **stát svou povinnost dlouhodobě neplní.**

Nelze se vymlouvat na přípravu nových předpisů, které výši znaleckých odměn za několik let změní, neboť spravedlnost je stálá a trvalá vůle dát každému, co mu patří (***lustitia est constans et perpetua voluntas ius suum cuique tribuendi***).

Zásada neminem leadere

Použití vyhláškových sazeb k omezení znaleckých odměn, které by měly být vyjádřením „naléhavého důvodu obecného zájmu“, nemůže být v rozporu se zásadou neminem leadere (nikomu neškodit).

Jedním z projevů této zásady je institut bezdůvodného obohacení (kondikce), upravující mimosmluvní závazkové vztahy, které vznikají, když se někdo neoprávněně obohatí na úkor druhého.

V českém právu je tento institut v současné době upraven zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Obsahem bezdůvodného obohacení jsou všechna práva a povinnosti, které účastníci tohoto vztahu mají.

Účastníky tohoto vztahu zákon pojmenovává jako „obohaceného“ a „ochuzeného“. Těmito mohou být fyzické i právnické osoby (i stát).

U bezdůvodného obohacení jde především o určitý prospěch, který má majetkovou hodnotu a je objektivně vyčíslitelný (tato podmínka v případě znaleckých odměn je splněna), které obohacený v rozporu s právním řádem či dobrými mravy (nepřiměřeně nízké znalecké odměny jsou sice v souladu s právním řádem, avšak

v rozporu s dobrými mravy) získá na úkor ochuzeného, a tím rozšíří svou majetkovou sféru. Nezáleží na tom, zda to obohacený zavinil, bezdůvodné obohacení vzniká objektivně přesunem majetkových hodnot.

Vývoj znaleckých odměn

Pro porovnání dlouhodobého vývoje znaleckých odměn lze orientačně provést inflační přepočty. S ohledem na měnovou reformu v roce 1953 je k dispozici inflační kalkulačka³ až od roku 1954.

V letech 1954 až 1989 kalkulačka počítá s meziroční inflací odhadnutou na 3,3%, po roce 1989 vychází z meziroční inflace, jak ji pravidelně zveřejňuje statistický úřad. Údaje před rokem 1989 jsou pouze orientační. Kalkulačka je do roku 2015. Pro léta 2016 až 2018 byl použit inflační cíl ČNB, tzn. odhadovaná roční inflace ve výši 2%.

Rok	Znalecké odměny	1954	1958	1967	1993	2003	2015	2016	2018
1954	za 1 hod. ve stupni I	50	57	76	359	637	824	840	874
	za 1 hod. ve stupni II	100	114	153	718	1 275	1 684	1 718	1 787
	za 1 hod. ve stupni III	150	171	229	1 077	1 912	2 472	2 521	2 623
1958	za 1 hod. ve stupni I	9	10	13	63	112	145	148	154
	za 1 hod. ve stupni II	14	16	21	101	179	232	237	246
	za 1 hod. ve stupni III	17,5	20	27	126	224	290	296	308
1967	za 1 hod. ve stupni I	11	13	17	80	142	184	188	195
	za 1 hod. ve stupni II	16,5	19	25	118	209	270	275	287
	za 1 hod. ve stupni III	23	26	35	165	293	378	386	401
1993	za 1 hod. min.	10,4	11,8	16	75	133	172	175	183
	za 1 hod. max.	17,4	32,9	26,6	125	222	287	293	305
2003	za 1 hod. min.	7,8	8,9	12	56,4	100	129	132	137
	za 1 hod. max.	27,5	31,3	41,9	197	350	453	462	481
2018	znalci za 1 hod. min.	17,2	19,5	26,2	123,3	218,5	283	288	300
	znalci za 1 hod. max.	31,4	35,8	47,9	225,6	401	518	529	550
	znalci za 1 hod. min. (ve zdrav.)	22,9	26,1	34,9	164,4	291,8	377	384	400
	znalci za 1 hod. max. (ve zdrav.)	37,2	42,3	56,7	267	474	613	625	650
	ústavy za 1 hod. min.	28,6	32,5	43,5	205,4	364	471	481	500
	ústavy za 1 hod. max.	42,9	48,9	65,4	308	547	707	721	750
	náhrada za ztrátu času	17,2	19,6	26,2	123,4	218,5	283	288	300

zdroj: vlastní výpočet

V šedých rámečcích jsou uvedeny změny znaleckých odměn:

- **rok 1954** – hodinové sazby ve výši 50 Kčs, 100 Kčs a 150 Kčs platné od roku 1950
- **rok 1958** – hodinové sazby ve výši 10 Kčs, 18 Kčs a 20 Kčs
- **rok 1967** – hodinové sazby ve výši 17 Kčs, 25 Kčs a 35 Kčs
- **rok 1993** – hodinové sazby ve výši 75 Kč až 125 Kč
- **rok 2003** – hodinové sazby ve výši 100 Kč až 350 Kč.

V rámečcích napravo i nalevo od šedých rámečků jsou inflační přepočty.

³ <http://www.penize.cz/kalkulacky/znehodnoceni-koruny-inflace#inflace>

Znaleckým odměnám, které byly stanovené vyhláškou č. 404/1950 Ú.I.I. (tedy před zahájením restrikcí vůči znalcům) v současnosti přibližně odpovídají částky 840 Kč (v I. stupni), 1 718 Kč (ve II. stupni) a 2 521 Kč (ve III. stupni).

Jak je dále patrné z přehledu, stávající minimální hodinová sazba 100 Kč zhruba odpovídá částce 8,90 Kčs v roce 1958. Je tedy nižší, než tehdy platná vyhlášková odměna 10 Kčs z období počátku restriktivních zásahů vůči znalcům.

Náhrada za ztrátu času, která je plánovaná od roku 2018 ve výši 300 Kč na hodinu, přibližně odpovídá částce 17,20 Kčs v roce 1954. Pro srovnání, vládní nařízení č. 121/1947 Sb. stanovilo náhradu za ztrátu času příslušící znalci v částce 40,- Kčs za každou započatou hodinu.

Paušální částka odměny za obhlídku mrtvoly na místě z návrhu vyhlášky ve výši 500,- Kč přibližně odpovídá částce 28,6 Kčs v roce 1954. V roce 1947 však byla za vnější prohlídku lidské mrtvoly, lidského plodu, nebo lůžka, nebyla-li konána pitva, sazba ve výši 45 Kčs.

Za převzetí a obeznámení se s případem je navrhována paušální odměna ve výši 500 Kč. Inflačním přepočtem odpovídá částce 28,60 Kčs v roce 1954. Přitom v roce 1947 byla za studium obsáhlých spisů soudních nebo jiných, pokud nebyly vlastním předmětem znalcová ohledání nebo šetření, za každou, byť i započatou hodinu potřebnou ke studiu, sazba ve výši 30 Kčs.

K tomu lze jen uvést, že i když byl zákon z roku 1949 o stálých přísežných znalcích a tlumočnících již poznamenán nastupujícím socialismem v Československu, jednalo se o kvalitní legislativní úpravu. Rovněž jeho prováděcí předpisy navazovaly na předchozí vývoj. Lze konstatovat, že i v 50. letech (do roku 1958) byla výše odměn za znalecké úkony „opodstatněná naléhavým důvodem obecného zájmu“, jako je zabezpečení řádného fungování justice. Od roku 1958 se pak naléhavým důvodem obecného zájmu stalo „vymýcení soukromopodnikatelských způsobů při provádění znaleckých a tlumočnických úkonů.“

Pokud porovnáme orientační inflační přepočty znaleckých odměn z roku 1950, zjistíme, že jejich dnešní výše 840 Kč (v I. stupni), 1 718 Kč (ve II. stupni) a 2 521 Kč (ve III. stupni) by korespondovala se současnými obvyklými sazbami mediátorů, které se pohybují v rozmezí 800,- Kč až 2 000,- Kč za 1 hodinu mediačního jednání

10. Paušální náhrada za převzetí a obeznámení se s případem

Paušální náhrada za tento úkon je navrhována ve výši 500 Kč. Z formulace však není zřejmý obsah. Pokud se má jednat o převzetí a nastudování spisu, pak je třeba vzít v úvahu, že znalci jsou ustanovováni také v případech dlouholetých či komplikovaných soudních sporů s velmi rozsáhlým spisovým materiálem. Obdobná situace je u znaleckých posudků, které se zpracovávají pro policii v případech rozsáhlých podvodů, kde se analyzují peněžní toky a vyčísluje škoda vzniklá desítkám či stovkám poškozených.

Za předpokladu, že paušální náhrada za převzetí a obeznámení se s případem ve výši 500 Kč skutečně zahrnuje převzetí a nastudování spisu, pak se jedná o zcela nekompetentní představu předkladatele zákona o obsahu znalecké práce.

11. Zvýšení odměny

Ustanovení, které se týká možnosti zvýšení odměny, obsahuje formulaci z roku 1967, jejíž původ je v roce 1959.

12. Poskytnutí zálohy

Zálohy na zpracování znaleckého posudku jsou od účastníků řízení vybírány předem, takže poskytnutí přiměřené zálohy fakticky nic nebrání. Tedy pouze v tom případě, pokud účelem obstrukcí nemá být pokračující znevýhodňování soukromých znaleckých subjektů.

13. Úhrada znalečného

Rozhodování o znalečném i termín jeho úhrady v návrhu zákona pouze potvrzuje současný zcela nevyhovující stav, který je v příkrém rozporu s účelem Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích.

Jedním z důvodů vydání Směrnice bylo, aby orgány veřejné moci obvykle platily za poskytnutí služeb do 30 kalendářních dnů, pokud nejsou ve smlouvě výslovně dohodnuty jiné podmínky a za předpokladu, že to je objektivně odůvodněno zvláštní povahou nebo rysy smlouvy, a v žádném případě nesmí překročit 60 kalendářních dnů.

Problémem je nejen lhůta 2 měsíce pro vydání rozhodnutí, ale i dalších 30 dnů na výplatu, a to po nabytí právní moci usnesení o znalečném, nikoliv tedy odevzdání znaleckého posudku.

Úhrada znalečného, pokud se žádná ze stran neodvolá proti usnesení o přiznání znalečného

- lhůta pro vydání usnesení o přiznání znalečného činí 2 měsíce
- je třeba připočítat několik dnů pro doručení usnesení účastníkům řízení a znalci a úložní dobu 10 dnů
- lhůta pro podání odvolání proti výši znalečného činí 15 dnů od doručení účastníkům řízení a znalci (tedy poslednímu z nich)
- pokud se žádná ze zúčastněných stran ani znalec neodvolá proti usnesení o přiznání znalečného, pak až od nabytí právní moci usnesení o přiznání znalečného má orgán veřejné moci lhůtu dalších 30 dnů na výplatu znalečného,

příčemž peníze obvykle odesílá až v posledních dnech stanovené lhůty, nebo i několik dnů po této lhůtě.

Úhrada znalečného v případech odvolání proti usnesení o přiznání znalečného

Možnosti podat odvolání v hojně míře zneužívají strany sporu, kterým „se nelíbí“ (není v jejich prospěch) závěr znaleckého posudku (časté u rozvodů, squeeze out apod.). S mnohými účelově vykonstruovanými důvody se znalci mstí tak, že podávají odvolání proti výši znalecké odměny, aby byla vyplacena v pozdějším termínu.

Pokud se tedy některý z účastníků řízení nebo znalec odvolá, musí tak učinit u toho orgánu veřejné moci, který napadené rozhodnutí vydal. Ten je pak povinen odvolání spolu s příslušnými spisy postoupit soudu nebo úřadu odvolacímu.

Odvolacím orgánem je ten orgán, který je orgánu prvního stupně v dané věci bezprostředně nadřízen.

Pokud je zadavatelem znaleckého posudku okresní soud (soud prvního stupně), je odvolacím soudem krajský soud. Pokud je zadavatelem znaleckého posudku krajský soud (rozhoduje v prvním stupni), pak odvolacím soudem je vrchní soud.

Podání odvolání má odkladný (suspensivní) účinek, což znamená, že včas podaným odvoláním se odkládá právní moc a vykonatelnost napadeného rozhodnutí.

Podle § 5 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, má každý právo, aby jeho věc byla soudem projednána a rozhodnuta bez zbytečných průtahů.

Právo na projednání věci bez zbytečných průtahů, resp. právo na vyřízení věci v přiměřené lhůtě, je nedílnou součástí práva na spravedlivý proces garantovaného článkem 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (viz např. rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 5/96, IV. ÚS 358/98, I. ÚS 600/03, I. ÚS 2427/11).

Pokud jde o posuzování délky řízení a její přiměřenosti (resp. nepřiměřenosti), ta je vždy zkoumána s ohledem na konkrétní okolnosti případu, složitost věci, požadavky na provádění dokazování v průběhu řízení, jednání a procesní aktivity účastníků řízení (viz např. rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 566/06, I. ÚS 554/04, I. ÚS 2427/11).

Podle nálezu Ústavního soudu (II. ÚS 318/04) „je třeba vzít v úvahu nejen nečinnost na straně soudu, ale též chování účastníků a složitost samotného předmětu sporu (srov. II. ÚS 445/98, Sběrka nálezů a usnesení Ústavního soudu, sv. 14, str. 117). Po odvolacím soudu nelze spravedlivě požadovat, aby ihned poté, co mu věc napadla, o ní rozhodl. Musí mít přiměřený časový prostor pro nastudování poměrně složitě

problematiky i rozsáhlého spisového materiálu, neboť opačný postup by mohl vést k ukvapenému rozhodnutí.

Dobu projednání a rozhodnutí věci bez zbytečných průtahů tak nelze vyjádřit numericky, neboť přiměřenost doby řízení je určitelná objektivně.“

Tento názor se shoduje i s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva vztahující se k čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva"). Evropský soud posuzuje ustáleně přiměřenost délky řízení podle skutkových okolností případu a se zřetelem k několika kritériím, mezi nimiž dominují složitost případu, chování stěžovatele a postup příslušných orgánů (srov. Bořánková proti České republice, rozsudek ze 7. 1. 2003, § 53).

Prvním procesním prostředkem obrany proti průtahům v řízení je návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu. Má-li účastník řízení za to, že v řízení dochází k průtahům, může podat návrh soudu, aby určil lhůtu pro provedení procesního úkonu, u kterého podle jeho názoru dochází k průtahům v řízení. Návrh se podává u soudu, vůči kterému jsou průtahy namítány, a navrhovatel v něm musí uvést, u jakého procesního úkonu dochází k průtahům a v čem jsou průtahy spatřovány. Soud, vůči němuž jsou namítány průtahy v řízení, má pak dvě možnosti postupu. Buď do 30 dnů provede procesní úkony, u nichž docházelo k prodlení, nebo do 5 dnů od doručení návrhu na určení lhůty postoupí návrh spolu se svým vyjádřením k vytýkaným průtahům soudu příslušnému o návrhu rozhodnout, kterým je v občanském soudním a trestním řízení soud nejbližší vyššího stupně. Ten pak o návrhu rozhodne do 20 pracovních dnů, přičemž pokud je návrh oprávněný (tedy nadřízený soud shledá, že v řízení skutečně dochází k průtahům), určí lhůtu pro provedení procesního úkonu, u něhož jsou průtahy namítány. Touto lhůtou je pak soud, příslušný k provedení procesního úkonu, vázán.

Dle dosavadní judikatury je však použití návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu značně omezené.

Nejvyšší soud omezuje možnost užití tohoto procesního prostředku pouze na stanovení lhůty jen ve vztahu k takovým procesním úkonům, o jejichž provedení soud, vůči němuž návrh směřuje, již rozhodl (a je v prodlení s jejich provedením), nebo jejichž potřeba provedení je podle obsahu spisu a s přihlédnutím k povaze věci nepochybná a které ve věci musí být podle zákona učiněny (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cul 3/2004).

V praxi soudy návrhy na určení lhůty k provedení procesního úkonu obecně zamítají s odkazem na soudcovskou nezávislost a výše citovanou judikaturu Nejvyššího soudu.

Jak je zřejmé z výše uvedeného, pokud dojde k odvolání proti usnesení o znalečném, termín výplaty znalečného je pro znalce zcela nepředvídatelný.

Až poté, co je o znalečném pravomocně rozhodnuto, má soud dalších 30 dnů na jeho zaplacení. Dnem zdanitelného plnění je den, kdy znalec obdrží peníze na účet. Fakturu je pak znalec povinen vystavit do 15 dnů ode dne zdanitelného plnění.

Náklady vzniklé znalci s úhradou znalečného po několika měsících či letech tak ve skutečnosti zcela neopodstatněně a nespravedlivě krátí přiznanou znaleckou odměnu.

Pokud znalec v určitém časovém období (např. po dobu několika měsíců v rozsahu stovek hodin) zpracovává znalecké posudky převážně či výhradně pro orgány veřejné moci, termíny výplaty znalečného jsou pro něj naprosto nepředvídatelné. Současně je třeba připomenout, že znalec nemá právo na poskytnutí zálohy na znaleckou odměnu. Pro osoby samostatně výdělečně činné nebo soukromé znalecké ústavy je tato situace likvidační.

Podle platného zákona je znalec povinen vykonávat znaleckou činnost řádně, ve stanovené lhůtě, oboru a odvětví, pro které byl jmenován. Odmítne-li znalec bez vážného důvodu (nepředvídatelnost plateb ze strany orgánů veřejné moci takovým vážným důvodem není, byť znalce ekonomicky likviduje) provést úkon, dopouští se přestupku, za který mu hrozí sankce až 100 000,- Kč nebo vyškrtnutí ze seznamu znalců.

14. Zrušení § 127a občanského soudního řádu

Návrh na zrušení předmětného paragrafu je bezesporu krokem špatným směrem. Pokud zpracovatel původního znaleckého posudku nevezme v úvahu všechny relevantní okolnosti případu, nebo je nesprávně vyhodnotí, pak bude obrana proti tomu velmi ztížena. Možnost účastníků řízení předložit pohled jiného znalce či znalců na předmět sporu přispívá k objektivnějšímu rozhodování soudů.

Závěrem lze jen dodat, že „zabezpečení řádného fungování justice“ se často používá pouze jako „zaklínadlo“, bez poctivého vymezení jeho obsahu. Je třeba si už konečně uvědomit, že se jedná o ‚spojité nádoby‘ – **nemůže být zabezpečeno řádné fungování justice bez řádného fungování znalců**. Předložený návrh zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech rozhodně není krokem tím správným směrem.